

Sygn. akt I ACa 947/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 lipca 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Ewa Jastrzębska (spr.)
Sędziowie :	SA Anna Bohdziewicz SA Katarzyna Żymełka
Protokolant :	Barbara Białożył

po rozpoznaniu w dniu 14 lipca 2021 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa E. K.

przeciwko (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością
w K.

o ustalenie

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 28 maja 2019 r., sygn. akt II C 449/17

prostując w rubrum zaskarżonego wyroku oznaczenie strony pozwanej w ten sposób, że jest nią (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w K.

1) zmienia zaskarżony wyrok:

a) w ten sposób, że ustala iż umowa pożyczki pod warunkiem rozwiązującym zawarta w dniu 6 lipca 2016 r. w R. pomiędzy (...) Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w K., wpisaną do rejestrów przedsiębiorców pod numerem KRS (...), a E. K. jest nieważna,

b) zasądza od pozwanego na rzecz powódki 5 400 (pięć tysięcy czterysta) złotych z tytułu kosztów procesu,

c) nakazuje pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Katowicach 6 420 (sześć tysięcy czterysta dwadzieścia) złotych z tytułu nieuiszczonych kosztów sądowych;

- 2) zasądza od pozwanego na rzecz powódki 4 050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego;
- 3) nakazuje pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Katowicach 6 000 (sześć tysięcy) złotych z tytułu nieuiszczonej opłaty od apelacji;
- 4) nakazuje pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Katowicach 542 (pięćset czterdzieści dwa) złote z tytułu nieuiszczonych wydatków.

SSA Anna Bohdziewicz	SSA Ewa Jastrzębska	SSA Katarzyna Żymelka
----------------------	---------------------	-----------------------

Sygn. akt: IACa 947/19

UZASADNIENIE

Powódka E. K. wniosła pozew przeciwko (...) Sp. z o.o. w K. domagając się ustalenia nieważności umowy pożyczki zawartej w dniu 6 lipca 2016 roku w R. pomiędzy powódką a tym pozwanym, a także zasądzenia od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania.

W uzasadnieniu wskazała, że w dniu 24 czerwca 2016 roku w czasie pobytu powódki w szpitalu w W. po przebytych zabiegu operacyjnym została zawarta między stronami umowa pożyczki na kwotę 42.000 zł, następnie w dniu 6 lipca 2016 roku strony zawarły umowę pożyczki w kwocie 120.000 zł i w tym samym dniu na mocy aktu notarialnego Rep. A nr (...) sporządzonego w R. przez zastępcę notarialnego O. Z. z Kancelarii Notarialnej we W. powódka dokonała przeniesienia własności nieruchomości lokalowej nr 13 położonej przy ul. (...) w R. o nr KW: (...) na rzecz pozwanego, w celu zabezpieczenia terminowego zwrotu wierzytelności w kwocie 120000 zł. Uzasadniając żądanie ustalenia nieważności umowy powódka wskazała, iż po przebytej operacji zażywała silne leki przeciwbólowe i antydepresyjne, co spowodowało u niej zaburzenia kontaktu, spowolnienia, ograniczenia w rozumieniu poleceń słownych. Przedmiotowa umowa pożyczki została zawarta w chwili występowania u niej tych zaburzeń. Wyjaśniła, iż nie miała możliwości dysponowania środkami z pożyczki i ich nie wykorzystwała.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenia od powódki na rzecz pozwanej kosztów procesu.

Zarzuciła, iż powódka nie wykazała, że w chwili zawierania umowy pożyczki znajdowała się w stanie wyłączającym świadome i swobodne podjęcie decyzji oraz wyrażenie woli.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 28 maja 2019 r. Sąd Okręgowy w Katowicach:

1. oddalił powództwo,

2. nie obciążył pozwanej obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania,

3. zasądził od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Katowicach na rzecz adwokata D. R. kwotę 3.600 zł wraz z należnym podatkiem VAT tytułem pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Ustalił w uzasadnieniu, iż powódka przez około 60 lat prowadziła działalność gospodarczą w postaci sklepu, a przez około 20 lat, prowadziła tę działalność samodzielnie.

(dowód: zeznania powódki – elektroniczny zapis z rozprawy z dnia 20 września 2018 roku k. 191)

Powódka w 2007 roku przebywała na Oddziale Urazowo – Ortopedycznym SPZOZ Wojewódzkiego Szpitala (...) w R. po upadku z urazem biodra prawego. Została poddana zabiegowi operacyjnemu, który odbył się 25 kwietnia

2007 roku. Następnie leczona była w poradni urazowo – ortopedycznej. W okresie od 20 czerwca 2016 roku do 27 czerwca 2016 roku przebywała na oddziale Urazowo – Ortopedycznym Szpitala w W., gdzie w dniu 21 czerwca 2016 roku była operowana. Następnie w okresie od 17 sierpnia 2016 roku do 7 września 2016 roku przebywała na Oddziale Rehabilitacyjnym w R.. W dniu 29 września 2016 roku powódka otrzymała zaświadczenie lekarskie, w którym stwierdzono zaburzenia depresyjne. W dniu 23 listopada 2018 roku powódka zgłosiła się do lekarza psychiatrii z objawami zaburzeń adaptacyjnych. Nie odbywała ona systematycznych wizyt u ww. lekarza.

(dowód: dokumentacja medyczna k. 18-22, 196-212)

Do 2016 roku powódka spłacała kredyt na kwotę 4.000zł.

(dowód: zeznania powódki – elektroniczny zapis z rozprawy z dnia 20 września 2018 roku k. 191)

Powódka w dniu 24 czerwca 2016 roku w R. zawarła z pozwanym reprezentowanym przez R. S. umowę pożyczki, zgodnie z którą pozwany udzielił jej pożyczki pieniężnej w kwocie 42.000 zł. Powódka na podstawie ww. umowy zobowiązała się do jednorazowego zwrotu ww. sumy w terminie do 1 lipca 2016 roku. Umowa powyższa była podpisywana podczas pobytu powódki w szpitalu. Powyższa umowa została podpisana w obecności R. K.. Następnie w dniu 6 lipca 2016 roku powódka zawarła z pozwanym umowę pożyczki pod warunkiem rozwiązującym, na mocy której otrzymała pożyczkę w kwocie 120.000 zł. Strony ustaliły, że umowa straci moc prawną w przypadku braku zawarcia przez strony do dnia 8 lipca 2016 roku umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie nieruchomości powódki, jak i pozostałych zabezpieczeń roszczeń pozwanego. W §2 ust.1 umowy strony uzgodniły, że pozwany przekaże powódce sumę pieniężną w wysokości 58.000 zł gotówką, sumę pieniężną w wysokości 42.000 zł w formie spłaty pożyczki udzielonej przez pozwanego dnia 24 czerwca 2016 roku zawartej w R., a także sumę pieniężną w wysokości 20.000zł na pokrycie kosztów przygotowania umowy. Powódka zobowiązała się spłaty jednorazowo całego kapitału pożyczki w terminie do 31 grudnia 2016 roku (§2 ust.2 umowy). W §4 ust.1 umowy powódka zobowiązała się do przewłaszczenia na zabezpieczenie na rzecz pozwanego nieruchomości lokalowej położonej w R. o nr KW (...). Powódka pokwitowała odbiór całej kwoty pożyczki otrzymanej na podstawie umowy z dnia 6 lipca 2016 roku, a to 120.000zł. W dniu 6 lipca 2016 roku w lokalu mieszkalnym przy ul. (...) w R. przed zastępcą notarialnym O. Z. powódka dokonała przeniesienia własności nieruchomości w postaci lokalu niemieszkalnego nr (...), położonej w R. przy ul. (...) o nr KW: (...) w celi zabezpieczenia terminowego zwrotu wierzytelności pieniężnej w kwocie 120.000 zł, którą to sumę powódka otrzymała od pozwanego na podstawie umowy pożyczki z dnia 6 lipca 2016 roku. Powyższe czynności odbyły się na zewnątrz lokalu powódki, na życzenie stron umowy. Pożyczka miała zostać udzielona na sfinansowanie operacji. Akt notarialny został odczytany stronom przed podpisaniem. W czasie czynności rejent dopytała powódkę czy wszystko jest dla niej zrozumiałe. Powyższy akt notarialny powódka podpisywała w obecności R. K., a także M. P.. Obecny był również R. S.. Powódka wiedziała, iż notariusz był niezbędny do dokonania czynności w postaci „przepisania lokalu w R.”.

(dowód: wypis aktu notarialnego Rep. A nr (...) k. 12-17, umowa pożyczki z dnia 24 czerwca 2016 roku k. 38-39, umowa pożyczki z dnia 6 lipca 2016 roku z harmonogramem spłat k. 40-43, zeznania świadka M. N. k. 106, zeznania świadka S. K. k. 106-107, zeznania świadka M. P. k. 107-108, zeznania świadka O. Z. – elektroniczny zapis z rozprawy z dnia 24 kwietnia 2018 roku k. 166, zeznania powódki – elektroniczny zapis z rozprawy z dnia 20 września 2018 roku k. 191, zeznania R. S. repr. pozwanego – elektroniczny zapis z rozprawy z dnia 20 września 2018 r. k. 191)

Powódka oświadczyła, iż podpisy na umowie pożyczki z dnia 6 lipca 2016 roku, a także pod oświadczeniem o otrzymaniu kwoty pożyczki są jej. Powódka w okresie zaciągania ww. zobowiązań utrzymywała koleżeńskie stosunki z R. K., która знаła R. S. oraz I. K. (1). W tamtym okresie chciała wyremontować sklep. Panie poznały się w okolicach 2015 roku. R. K., tak jak powódka prowadziła sklep – butik.

(dowód: zeznania powódki – elektroniczny zapis z rozprawy z dnia 20 września 2018 roku k. 191)

Prokuratura Rejonowa w Rybniku prowadzi przeciwko kilku podmiotom udzielającym pożyczek postępowanie w sprawie działania przez nie w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, po uprzednim wprowadzeniu w błąd powódki co do faktycznego zamiaru wywiązania się z zaciągniętego przez powódkę zobowiązania, przejęły pozyskane środki

i zobowiązując się do wywiązania się z zobowiązania we własnym zakresie, nakłoniły powódkę do zawarcia umów pożyczek. Prokuratura ta postanowiła o zastosowaniu wobec I. K. (1) oraz R. K. podejrzanych o ww. czyny z art. 286k kk środka zapobiegawczego w postaci dozoru Policji i zobowiązania ich do stawiennictwa 1 raz na dwa tygodnie w Komendzie Policji. Prokurator Rejonowy w Rybniku wystąpił przeciwko R. K. i I. K. (1) z aktem oskarżenia o to, że działając wspólnie i w porozumieniu z inną osobą, działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, po uprzednim wprowadzeniu w błąd powódki co do faktycznego zamiaru wywiązania się z zaciągniętego przez powódkę zobowiązania, przejmując pozyskane środki zobowiązując się do wywiązania się z zobowiązania we własnym zakresie nakłaniały powódkę do zawarcia umowy o kredyt gotówkowy, czym doprowadziły do niekorzystania mieniem w znacznych kwotach, tj. o czyn z art. 286§1 kk.

(dowód: okoliczność bezsporna, akta- pismo Prokuratury Rejonowej w Rybniku- część – k. 95-97, postanowienie o zastosowaniu środka zapob. – z akt Prokuratury Rejonowej w Rybniku k. 132-135)

Powódka w dniu 6 lipca 2016 roku nie znajdowała się w stanie wyłączającym świadome podjęcie decyzji i wyrażenie woli. U powódki nie stwierdzono istotnych zmian w Ośrodkowym Układzie Nerwowym, osłabienia funkcji pamięci czy też obniżenia funkcji intelektualnych.

(dowód: opinia biegłego z zakresu psychiatrii lek. G. C. k. 220-222)

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentacji medycznej dotyczącej powódki, która obrazuje, w jakim okresie powódka przebywała w szpitalu, a to w dniach od 20 czerwca 2016 roku do 27 czerwca 2016, a także od 17 sierpnia 2016 roku do 7 września 2016 roku, a także jej stan psychiczny w okresie od września 2016 roku. Treść tych dokumentów jest spójna ze sobą, tworząc jednolity obraz stanu faktycznego w sprawie. Sąd ten oparł się również na dokumentacji z Prokuratury Rejonowej w Rybniku, której prawdziwości i autentyczności podobnie jak dokumentacji medycznej żadna ze stron nie kwestionowała oraz na opinii biegłego sądowego z zakresu psychiatrii.

Sąd pierwszej instancji nie ma wątpliwości, iż opinia ta została sporządzona fachowo i rzetelnie z uwzględnieniem całego materiału dowodowego w sprawie oraz po przeprowadzeniu wywiadu i badania powódki. W ocenie tego sądu opinia biegłego nie zawiera sprzeczności, a wnioski były kategoryczne i jasno uzasadnione. W związku z powyższym uznał, że opinia jest jednoznaczna, zupełna i w pełni prezentuje stan powódki w czasie zawierania umowy pożyczki w dniu 6 lipca 2016 roku.

Sąd pierwszej instancji uznał również za wiarygodne zeznania świadków M. N., S. K., bowiem odnosiły się one w sposób ogólny do zawieranych przez powódkę umów pożyczek. Również zeznania świadka M. P. w odniesieniu do faktu zawierania przez powódkę umów pożyczek z pozwanym pokrywały się z zeznaniami świadków M. N. oraz S. K.. Ponadto zeznania świadka O. Z., jak również zeznania R. S. reprezentującego pozwanego w sposób szczegółowy i wzajemnie odzwierciedlały moment zawierania przez powódkę umów, co przesądza o ich prawdziwości. Zeznania świadków w żaden sposób nie odnosiły się jednak do stanu psychicznego powódki w czasie zawierania umowy pożyczki z dnia 6 lipca 2016 roku. Jedynie świadek O. Z., a także R. S. wskazał, iż podczas zawierania umowy pożyczki zachowanie powódki w żaden sposób nie wzbudzało podejrzeń. W odniesieniu do zeznań samej powódki najistotniejsze był fakt przyznania przez nią, iż podpisy znajdujące się pod umową pożyczki są jej. Zdaniem sądu pierwszej instancji wskazanie przez powódkę, iż w czasie zawierania umowy pożyczki działała pod wpływem R. K., jak również była w stanie wyłączającym świadome podjęcie decyzji, stanowiły jedynie subiektywne odczucia powódki ze względu na przyjmowanie silnych leków przeciwbólowych i psychotropowych i w żaden sposób nie zostały potwierdzone przez opinię biegłego, jak również nie wynikało to z dokumentacji medycznej przedstawionej przez stronę powodową. Ocena stanu psychicznego powódki w odniesieniu do okresu w którym zawierała pożyczkę podlegała weryfikacji w ramach sporządzonej opinii przez biegłego sądowego. Na podstawie art. 207 § 6 k.p.c. Sąd Okręgowy oddalił wniosek dowodowy pełnomocnika powoda o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego psychologa. Według tego sądu uwzględnienie wymienionego wniosku spowodowałoby zwłokę w rozpoznaniu sprawy, a także nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia, bowiem istota sprawy będąca podstawą rozstrzygnięcia została określona w sposób definitywny i klarowny w zasadniczej opinii biegłego psychiatry.

Zdaniem sądu pierwszej instancji powództwo nie było zasadne.

Jak bowiem wynika z opinii, biegły nie rozpoznał u powódki upośledzenia umysłowego, ani choroby psychicznej. Zawierając umowę pożyczki w dniu 6 lipca 2016 roku powódka nie działała w stanie wyłączającym świadome lub swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dokumentacja medyczna przedstawiona przez stronę powodową a także wywiad i badanie powódki doprowadziły biegłego do ww. wniosków. Biegła nie stwierdziła również u powódki zaburzeń spostrzegania i myślenia. Nie bez znaczenia w niniejszej sprawie jest również fakt, iż jak sama powódka wskazała przez okres blisko 20 lat samodzielnie prowadzi działalność gospodarczą, a więc można na tej podstawie wysnuć wnioski, iż jest ona osobą o wysokim stopniu rozeznania i rozumną. Ponadto w dokumentacji medycznej brak jest jakichkolwiek dowodów, iż w dniu 6 lipca 2016 roku powódka była w złym stanie psychicznym, jak również pod wpływem jakichkolwiek leków wpływających na procesy jej dedukcji. Biegły nie uchwycił również psychotycznego tła podejmowania decyzji związanych z podpisywaniem umów pożyczek. Sama powódka wskazała na motywację swojego działania w dniu 6 lipca 2016 roku, podając, że pożyczkę wzięła na remont lokalu, w którym prowadzi działalność gospodarczą. Dodatkowo wskazała, iż wcześniej posiadała zobowiązanie finansowe w banku, które spłaciła terminowo. Natomiast to, że powódka aktualnie nie pamięta momentu składania podpisu pod umową pożyczki z dnia 6 lipca 2016 roku ma znaczenie drugorzędne, gdyż istotną kwestią jest ustalenie stanu psychicznego powódki w dacie zawierania tej umowy, a nie moment zeznań powódki. To, iż powódka nie zapamiętała zdarzenia podpisywania umowy pożyczki nie wskazuje na niezdolność do świadomego podjęcia decyzji i wyrażenia woli w momencie zawierania tej umowy.

Dlatego też sąd pierwszej instancji powództwo oddalił, a na zasadzie art. 102 k.p.c. odstąpił od obciążania powódki kosztami procesu.

Od wyroku tego apelację wniosła powódka.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła:

I. nierozpoznanie istoty sprawy poprzez odmowę przeprowadzenia zawnioskowanej opinii biegłego psychologa na okoliczność ustalenia czy powódka w chwili zawierania umowy posiadała zdolność do świadomego albo swobodnego podjęcia decyzji i wyrażenia woli,

II. naruszenia przepisów prawa materialnego, a to:

- 1) art. 227 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego psychologa,
- 2) art. 233 k.p.c. w zw. z art.217 § 2 k.p.c. przez oddalenie wniosku dowodowego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego psychologa,
- 3) art. 233 k.p.c. przez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów przez niezbadanie wszystkich istotnych okoliczności tj. pominięcie dowodu z opinii biegłego psychologa, uznanie, że opinia biegłego psychiatry rozwiewa wszystkie wątpliwości co do braku przesłanek z art. 82 k.c.

Powołując się na powyższe domagała się zmiany wyroku i uwzględnienia powództwa oraz zasądzenia kosztów procesu za obie instancje, dopuszczenie w postępowaniu apelacyjnym dowodu z opinii biegłego psychologa, ewentualnie uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja jest uzasadniona zatem musi odnieść skutek. W ocenie Sądu Apelacyjnego zebrany w sprawie materiał dowodowy daje podstawy do przyjęcia, że powódka zawierając umowę z dnia 6 lipca 2016r. znajdowała się w stanie wyłączającym swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli.

Jeśli idzie o poczynione przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne dokonane na podstawie dokumentów urzędowych i prywatnych, których prawdziwości nikt skutecznie nie podważył, to wskazać należy, iż Sąd Apelacyjny je podziela. Podobnie podzielić należy wnioski płynące z opinii biegłego psychiatry.

Do tych ustaleń dodać należy, iż Sąd Apelacyjny dopuścił w postępowaniu apelacyjnym dowód z opinii biegłego psychologa na okoliczność czy w chwili zawierania umowy pożyczki powódka znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli.

Biegła sądowa mgr. A. S. wydała opinię stwierdzając we wnioskach końcowych, iż wyniki diagnozy psychologicznej nie wskazują na to aby powódka zawierając umowę pożyczki znajdowała się w stanie **wyłączającym świadome podjęcie decyzji i wyrażenie woli**. Jednocześnie biegła wskazała, iż powódka została poddana celowym zabiegom manipulacyjnym, obecnie znajduje się w stanie istotnego zachwiania równowagi psychicznej w reakcji na sytuację, w której się znalazła. Biegła nie stwierdziła u powódki tzw. osobowości zależnej. W odpowiedzi na zarzuty pełnomocnika powódki wyjaśniła, iż opinia jest niepełna, gdyż powódka „nie poddała się badaniu psychologicznemu w zakresie diagnozy cech osobowości, koncentrując się wyłącznie na prezentowaniu własnych wniosków”. Wyjaśniła, iż powódka wprawdzie poddała się badaniu, jednakże w trakcie badania głównie argumentowała własną diagnozę jej zaburzenia, dopytywana nie podejmowała tematu, stale wracała do postawionej przez siebie diagnozy, pytana o inne sprawy ciągle czyniła wtręty dotyczące przedmiotowych zdarzeń. Zatem w ocenie biegłej opinia powinna być zweryfikowana poprzez „ponowne badanie psychologiczne powódki, któremu powódka się nie poddała z uwagi na stan zaburzenia równowagi psychicznej”.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie było podstaw do ponownego dopuszczania dowodu z opinii innego biegłego bądź ponownego badania powódki przez tą samą biegłą. Powódka była już bowiem badana, a skoro badanie to z powodu stanu zaburzenia równowagi psychicznej powódki nie dało rezultatu, gdyż powódka nie odpowiadała na pytania biegłej w taki sposób jak biegła tego oczekiwała, nie ma podstaw do przyjęcia, że po upływie czterech miesięcy od poprzedniego badania jego rezultaty będą inne, a powódka odpowie na pytania zgodnie z oczekiwaniem biegłej. Uzupełnianie opinii bądź dopuszczenie dowodu z kolejnej opinii prowadziłoby jedynie do nieuzasadnionego przedłużenia postępowania, zatem wnioski powódki w tym zakresie sąd oddalił.

Wskazać dodatkowo trzeba, że w toku postępowania apelacyjnego, a to w dniu 3 lipca 2020r. zapadł wyrok Sądu Rejonowego w Rybniku, sygn. akt IIIK 1735/18, mocą którego R. K. i I. K. (2) zostały skazane za to, że wspólnie i w porozumieniu w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, po uprzednim wprowadzeniu w błąd E. K.- powódki co do faktycznego zamiaru wywiązania się z zaciągniętego przez E. K. zobowiązania, przejmując przez R. K. pozyskane środki i zobowiązując się do wywiązania ze zobowiązania we własnym zakresie, doprowadziły E. K. do zawarcia umowy:

- a) w dniu 23.10.2015r. o kredyt gotówkowy w Banku (...),
- b) w dniu 22.04.2016r. pożyczki ratelnej (...),
- c) w dniu 22.04.2016r. pożyczki z firmą (...),
- d) w dniu 22.04.2016r. pożyczki z (...) Bank,
- e) w dniu 22.04.2016r. pożyczki z firmą (...) SA,
- f) w dniu 25.04.2016r. pożyczki ratelnej z firmą (...),
- g) w dniu 25 .04.2016r. pożyczki gotówkowej z firmą (...) polska SA,
- h) w dniu 25.04.2016r. pożyczki ratelnej z firmą (...) sp. z o.o.,
- i) w dniu 26 .04.2016r. pożyczki gotówkowej z firmą (...),

j) w dniu 26.04.2016r. pożyczki pieniężnej z firmą (...) SA,

- czym doprowadziły ją do niekorzystnego rozporządzenia mieniem.

Tym samym wyrokiem R. K. i I. K. (2) zostały uznane za winne tego, że w dniu 6 lipca 2016r. działając wspólnie i w porozumieniu w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, po uprzednim wprowadzeniu w błąd E. K.- powódki co do faktycznego zamiaru wywiązania się z zaciągniętego przez E. K. zobowiązania, przejmując przez R. K. pozyskane środki i zobowiązując się do wywiązania ze zobowiązania we własnym zakresie, doprowadziły E. K. do zawarcia umowy pożyczki pod warunkiem rozwiązującym z firmą (...) sp. z o.o., na mocy której udzielono pożyczki pieniężnej w kwocie 120.000zł, której zabezpieczeniem była zawarta w tym samym dniu umowa przeniesienia własności nieruchomości na zabezpieczenie, ustanowiona na mocy aktu notarialnego Rep. A nr (...) zawartą przed zastępcą notariusza I. K. (3) prowadzącej Kancelarię notarialną we W., czym doprowadziły ją do niekorzystnego rozstrzygnięcia mieniem w kwocie 162.097zł.

Dodatkowo R. K. została tymże wyrokiem uznana za winną tego, że w okresie od 24 sierpnia 2015r. do 24 listopada 2015r. działając w krótkich odstępach czasu i w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej po uprzednim wprowadzeniu w błąd E. K.- powódki co do faktycznego zamiaru wywiązania się z zaciągniętego przez E. K. zobowiązania, przejmując pozyskane środki i zobowiązując się do wywiązania ze zobowiązania we własnym zakresie, doprowadziła E. K. do zawarcia umów o kredyt gotówkowy z (...) Bankiem SA: w dniu 24.08.2015r., w dniu 28.09.2015r., w dniu 24.11.2015r., czym doprowadziła E. K. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem.

Dowód: wyrok Sądu Rejonowego w Rybniku z dnia 3 lipca 2020r., sygn. akt IIIK 1735/18.

Przechodząc do oceny zasadności żądania powódki wskazać trzeba, że zgodnie z art. 82 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych.

Na gruncie Kodeksu cywilnego nie budzi już żadnych wątpliwości, że dla zaistnienia wady oświadczenia woli z art. 82 k.c. wystarczające jest wystąpienie jednego ze stanów, tj. braku świadomości albo swobody, choć granice między nimi bywają płynne (por. wyroki SN: z 1.07.1974 r., III CRN 119/74, OSPiKA 1976/2, poz. 3; Palestra 1980/8–9, s. 131, z glosą A. Ciska i J. Kremisa; NP 1979/2, s. 72, z 7.02.2006 r., IV CSK 7/05, LEX nr 180191; Rejent 2008/12, s. 142; z 18.05.2016 r., V CSK 578/15, LEX nr 2080890; z 20.02.2018 r., V CSK 352/17, LEX nr 2511530; postanowienie SN z 14.06.2012 r., I CSK 564/11, LEX nr 1214325;). Kluczowe znaczenie dla stosowania tego przepisu ma właściwe rozumienie pojęcia stanu wyłączającego świadome lub swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Podkreślić trzeba, że jest to kategoria prawna, a nie czysto medyczna. (...) Wprawdzie ocena zaistnienia wady wiąże się ściśle z ustaleniami faktycznymi, jednakże ostateczna kwalifikacja prawna należy do sądu.

Zatem obok stanu wyłączającego świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli ustawodawca wyróżnił – zrównując je co do skutków – stan wyłączający swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Stanowi to wyraz założenia, że możliwe są przypadki, w których oświadczenia jest świadomy swego zachowania ujawniającego wolę wywołania skutków prawnych, jednakże nie działa swobodnie, lecz pod wpływem czynnika, któremu nie jest w stanie się przeciwstawić (por. Z. Radwański [w:] System Prawa Prywatnego, t. 2, 2008, s. 385). Wprawdzie zgodnie z restryktywnym poglądem stan wyłączający swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli to stan, w którym możliwość podejmowania jakiegokolwiek samodzielnej decyzji jest całkowicie wyłączona (por. B. Lewaszkiewicz-Petrykowska, Wady oświadczenia woli..., 1973, s. 44–45; B. Lewaszkiewicz-Petrykowska [w:] Kodeks cywilny..., red. P. Księżak, M. Pyziak-Szafnicka, 2014, komentarz do art. 82, pkt 14; M. Gutowski [w:] Kodeks cywilny..., t. 1, red. M. Gutowski, 2018, komentarz do art. 82, nb 28; wyrok SN z 1.07.1974 r., III CRN 119/74, OSPiKA 1976/2, poz. 30;

postanowienie SN z 21.04.2004 r., III CK 523/02, IC 2004/11, s. 43;) - jednakże zgodnie z poglądem wyrażonym w Komentarzu do Kodeksu Cywilnego pod red. Jacka Gudowskiego (Kodeks cywilny. Komentarz , Tom I. Część ogólna, cz. 2 (art. 56–125) Opublikowano: WKP 2021) kwestia ta jest jednak dyskusyjna. (por. J. Wierciński, Brak świadomości albo swobody..., rozdział IV.1) Zdaniem autora stan wyłączający swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli nie może być rozumiany dosłownie, wobec czego nie musi oznaczać całkowitego zniesienia swobody, a **wystarczy istnienie takiego stanu, który oznacza brak samodzielności, pozostawianie pod dominującym wpływem innej osoby, połączone z utratą wewnętrznego poczucia swobody podejmowania decyzji**. W każdym razie samo ograniczenie swobody, np. w wyniku sugestii, nie jest wystarczające (...), z drugiej strony w przypadku osłabienia władz umysłowych oświadczającego także nacisk zewnętrzny może prowadzić do wyłączenia swobody powzięcia decyzji. Zwrócić też uwagę należy na fakt, iż zazwyczaj przyjmuje się, że w art. 82 k.c. chodzi jedynie o przypadki, w których brak swobody wynika z okoliczności wewnętrznych, dotyczących stanu psychiki samego oświadczającego, tkwiących w nim samym (np. złożenie oświadczenia woli pod wpływem głodu narkotycznego), a poza jego zakresem zastosowania mają zaś pozostawać sytuacje, w których oświadczający podejmuje decyzję (może ją podjąć) pod presją okoliczności zewnętrznych, np. natarczywej prośby czy groźby, zagrożenia wywłaszczeniem, trudności życiowych czy też presji ekonomicznej, to **jednakże to pozornie jaskrawe rozróżnienie może jednak niekiedy ulegać istotnemu zatarciu, gdyż o braku swobody może decydować także uwarunkowana przyczynami wewnętrznymi (radykałnym osłabieniem władz psychicznych) słabość woli, wyłączająca możliwość oparcia się naciskom zewnętrznym (np. w wyniku ciężkiej choroby siły chorego zostały wyczerpane do tego stopnia, że nie jest zdolny, mimo posiadania świadomości, przeciwstawić się zewnętrznym naciskom**, zwłaszcza osób, bez opieki których nie może funkcjonować – por. orzeczenie SN z 2.09.1948 r., Po C 188/48, Prz.Not. 1948/11–12, s. 537; postanowienia SN: z 14.12.2011 r., I CSK 115/11, OSNC-ZD 2012/C, poz. 61; PiP 2013/3, s. 117, z glosą M. Niedośpiała z 14.06.2012 r., I CSK 564/11, LEX nr 1214325, i z 18.05.2016 r., V CSK 578/15, LEX nr 2080890; B. Lewaszkiewicz-Petrykowska, Wady oświadczenia woli..., 1973, s. 44; Z. Radwański [w:] System Prawa Prywatnego, t. 2, 2008, s. 386; J. Wierciński, Brak świadomości albo swobody..., rozdział IV.1; podobny skutek może wywoływać destrukcyjne oddziaływanie sekty – por. U. Ernst, A. Rachwał, F. Zoll, Prawo cywilne..., s. 244, **albo zaburzenia adaptacyjne, silne wzburzenie emocjonalne, w którym doszło do zawężenia odbioru bodźców, głębokiego smutku, wyłączenia zdolności logicznego myślenia i wzmożonej podatności na propozycje innych osób, w wyniku czego oświadczający nie był w stanie analizować**, jakie skutki niesie złożenie podpisu na akcie notarialnym – wyrok SN z 27.07.2010 r., II CSK 147/10, LEX nr 621139). Decydujące jest zatem nie to, czy przyczyna była wewnętrzna, czy zewnętrzna (i która miała charakter przeważający), ale to, czy prowadziła do wyłączenia swobody powzięcia decyzji lub wyrażenia woli (podobnie J. Wierciński, Brak świadomości albo swobody..., rozdział IV.2.4, IV.4). Jeżeli przyczyną zewnętrzną jest nacisk innej osoby, o zaistnieniu wady może świadczyć podatność oświadczającego na wpływ zewnętrzny (ze względu na stan psychiczny), sposobność do wywarcia tego wpływu przez inną osobę (w szczególności ze względu na uzależnienie czy dominację) oraz uzyskanie przez nią nieuzasadnionej („nienaturalnej”) korzyści (por. J. Wierciński, Brak świadomości albo swobody..., rozdział IV.4.1–7).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, zebrany w sprawie materiał dowodowy wprawdzie nie daje podstaw do przyjęcia, iż powódka w chwili zawierania umowy pożyczki była w stanie wyłączającym świadome podjęcie decyzji i wyrażenie woli, jednakże była w stanie **wyluczającym swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli**, bowiem okoliczności sprawy dają podstawę do przyjęcia, iż w wyniku podatności na propozycje innych osób, nie była w stanie właściwie zanalizować sytuacji, nie była w stanie przeciwstawić się naciskom R. K. i I. K. (4) i swobodnie podjąć decyzji. Podkreślić należy, iż obie biegłe, tj. psycholog i psychiatra wypowiedziały się w swojej opinii tylko i wyłącznie na temat tego, czy powódka działała w stanie wyłączającym świadome podjęcie decyzji i wyrażenie woli, stwierdzając, że takiego stanu u powódki nie stwierdzają. Jednakże czym innym jest swoboda w podjęciu decyzji i wyrażeniu woli, swoboda w powzięciu decyzji i wyrażeniu woli jest bowiem kategorią prawną, a nie czysto medyczną i ostateczna kwalifikacja prawna należy do sądu.

Oceniając zatem zachowanie się powódki należy mieć na uwadze, iż powódka będąc po wpływie R. K. i I. K. (4) zawarła w krótkim czasie, nie tylko umowę pożyczki, której ustalenia nieważności domaga się w niniejszej sprawie,

lecz także 13 innych pożyczek, których po pierwsze nie musiała zawierać, a pod drugie z pożyczek tych nie odniosła żadnej korzyści materialnej albowiem wszystkie środki z udzielonych pożyczek przejęła R. K.. Podkreślić trzeba, że w dniu 22 kwietnia 2016r powódka zawarła cztery umowy pożyczki, w dniu 25 kwietnia 2016r. trzy umowy pożyczki, w dniu 26 kwietnia 2016r. kolejne dwie umowy pożyczki, a wcześniej od sierpnia 2015r. do listopada 2015r. zawarła kolejne cztery umowy pożyczki, wszystkie wypłacone pieniądze zostały przejęte przez R. K., kredyty i pożyczki, mimo zobowiązań nie były spłacane przez R. K. i I. K. (4), a mimo to powódka w dniu 6 lipca 2016r. ponownie zawarła umowę pożyczki, nie dostając w zamian żadnych środków, gdyż pieniądze ponownie przejęła R. K., mimo że zabezpieczeniem tej pożyczki była umowa przewłaszczenia na zabezpieczenie całego dorobku powódki. Biorąc te okoliczności pod uwagę oraz stwierdzone u powódki w opinii biegłego psychiatry zaburzenia adaptacyjne depresyjne należy przyjąć, że powódka zawierając umowę nie działała samodzielnie, pozostawała pod dominującym wpływem R. K. i I. K. (4), pod ich naciskiem utraciła wewnętrzne poczucie swobody w podejmowaniu decyzji, nie była w stanie przeanalizować swojej decyzji i przeciwstawić się naciskom, podjęła całkowicie nieracjonalną decyzję, z której nie odniosła żadnej korzyści, zatem działała w stanie wyłączającym swobodne podjęcie decyzji wyrażenie woli.

Nie powinno budzić wątpliwości stwierdzenie, że nieważność oświadczenia woli którejkolwiek ze stron umowy dwustronnej pociąga za sobą nieważność tej umowy (por. Z. Radwański [w:] System Prawa Prywatnego, t. 2, 2008, s. 386; M. Gutowski [w:] Kodeks cywilny..., t. 1, red. M. Gutowski, 2018, komentarz do art. 82, nb 1; R. Trzaskowski, Skutki sprzeczności umów obligacyjnych z prawem, Warszawa 2013, s. 268–269).

Podsumowując, zebrany w sprawie materiał dowodowy daje, w ocenie Sądu Apelacyjnego podstawy do ustalenia, iż umowa pożyczki z dnia 6 lipca 2026r. z uwagi na występującą po stronie powódki wadę oświadczenia woli w postaci braku swobody w jej podjęciu (art. 82 k.c.) jest nieważna. Nie można też odmówić powódce istnienia po jej stronie interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c. w żądaniu ustalenia nieważności umowy. Dlatego też, na mocy art. 386 § 1 k.p.c. zaskarżony wyrok należało zmienić i powództwo uwzględnić.

W związku ze zmianą wyroku zmianie uległo także rozstrzygnięcie o kosztach procesu. Z uwagi na to, że powódka proces wygrała kosztami wynagrodzenia pełnomocnika z urzędu obciążono przeciwnika powódki, a nie Skarb Państwa. Z uwagi na fakt, iż powódka była zwolniona od kosztów sądowych, na mocy art. 113 ust. 1 u.o.k.s. nakazano pobrać od pozwanego przegrywającego sprawę na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Katowicach, opłatę od pozwu oraz wydatki na opinię biegłego w łącznej kwocie 6.420zł oraz opłatę od apelacji w kwocie 6.000zł , a na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Katowicach 542 zł z tytułu wydatków na opinię biegłego.

SSA Anna Bohdziewicz SSA Ewa Jastrzębska SSA Katarzyna Żymełka